

La saga familiar dels Planàs

Tenien una masia al Guinardó que el 1982 es va convertir en Centre Cívic

Can Mèlic o can Planàs amb la graderia del Canòdrom a primer terme en una foto de mitjans dels anys quaranta

Carme Martin

La saga Planàs més coneguda, comença amb Francesc Planàs i Molist casat amb Eulàlia Armet. Aquest matrimoni va tenir sis fills, tres nois i tres noies, un d'ells va ser en Claudi Planàs i Armet el protagonista principal que no únic de la nostra història.

Francesc Planàs i Molist va ser l'impulsor de la companyia ferroviària que passava per moments de gran dificultat econòmica quan el van fer director.

Sobre la importància del personatge públic se'n parla en el web de l'Ajuntament de Portbou:

“En Francesc Planàs i Molist, impulsor de la Cia. dels Ferrocarrils de Tarragona a Martorell i Barcelona.

Aviat es va configurar com el nou home fort d'aquella Cia. que, nascuda modestament, lluitava amb força per a connectar la populosa i industrial Barcelona amb l'interior peninsular. La seva intel·ligència, la seva entrega i la seva capacitat li van permetre vèncer els reiterats obstacles amb els quals hauria de trobar-se. Les conseqüències de la fallida del constructor de la línia, de la crisi financera de 1866 o de la tercera guerra carlina, van ser superades sota la direcció d'un home incansable acostumat a la lluita que, malgrat tanta adversitat, va aconseguir convertir la Cia. en un referent per a la resta de les de Catalunya”.

Caricatura de Claudi Planàs i Armet

La família Planàs Armet, com ja hem indicat, va tenir sis fills, el nom d'alguns dels quals van entrar a formar part de la història de la nostra ciutat:

- Claudi Planàs i Armet, nascut en 1829, advocat i director gerent de la companyia del ferrocarril de Tarragona a Barcelona i França, amb propietats al Guinardó, on va arribar a posseir dues grans mansions, la masia de can Mèlic i la casa modernista de can Mascaró - can Planàs nou, on va morir en 1914.

- Estanislau Planàs i Armet, conegut agent de duanes i accionista ferroviari.

- Antoni Planàs i Armet que va regidor de l'Ajuntament de Barcelona pel Districte I.

- Dolors Planàs i Armet que nasqué el 1833 i morí en 1902.

- Anna Planàs Armet que morí el 1923.

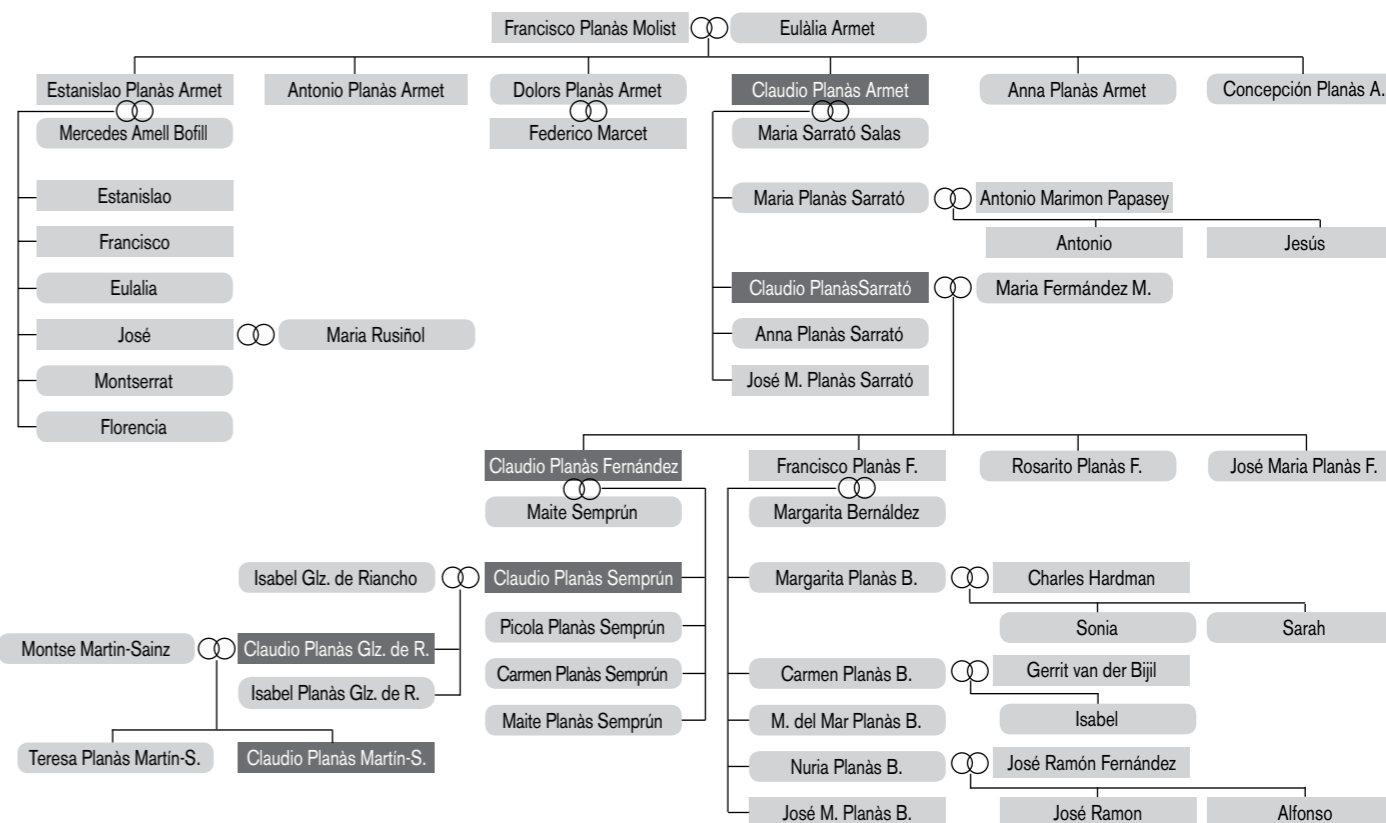
- Concepció Planàs i Armet, que va morir el 1924.

Dolors Planàs i Armet es va casar amb l'empresari Frederic Marcat i Vidal (nascut el 1828 i va morir a Barcelona, 26 de gener de 1898 als 69 anys), soci del seu germà Claudi, directiu de l'empresa de ferrocarril Camins de Ferro de Barcelona a França per Figueres, que la presidirà de 1875 a 1886, gran empresari del sector tèxtil i diputat del Congrés del Diputats a Madrid en dues ocasions, home apreciat i conegut a Horta on disposava d'una gran mansió, Villa Dolors, més coneguda per can Marcat i que quan morí va ser enterrat junt amb la seva dona, al cementiri municipal d'Horta. Les altres dues germanes no es van casar mai i van ser les hereves d'en Marcat i la seva muller, que van morir sense descendència.

Claudi Planàs i Armet

Com es pot observar, venia d'una família ben aposentada, era advocat i va continuar amb considerable èxit la tasca que va iniciar el seu pare relacionada amb el món dels transports ferroviaris. Era un més dels burgesos que havien situat la nostra ciutat en el mapa del progrés. Home poc donat a mostrar-se en públic i del qual existeixen escassos documents gràfics, per no dir-ne

ARBRE DE LA SAGA FAMILIAR DELS PLANÀS

cap, molt religiós i amant de la família i de la seva privacitat, es va casar passats els quaranta amb una cambrera, Maria Sarrató i Salas, que havia entrat al servei de la família Planàs, una noia molt jove, dolça, intel·ligent dins de la seva humilitat i que va saber fer-lo feliç i que malgrat posseir una salut delicada va dur al món quatre fills, dos nois i dues noies. Maria Sarrató i Salas va morir amb cinquanta anys i escaig, dos anys més tard que el seu home.

A la web de l'Ajuntament de Portbou hi llegim que Claudi Planàs va ser “el personatge cridat a succeir la generació de pioners ferroviaris (que havien posat en marxa diversos ferrocarrils del Principat) i a consolidar sota una única direcció el fruit de tants esforços, amb la qual cosa va aconseguir la constitució d'una gran i fonamental xarxa ferroviària que arribaria a comptar-se entre les primeres d'Espanya. I tot això -a diferència de la resta de grans companyies del moment- amb capitals i esforços autòctons”.

La residència familiar dels Planàs Sarratò, estava situada en el número 5 del carrer Ali Bei, a la ciutat de Barcelona i la seva residència d'estiu a la finca de can Mèlic al Guinardó, rebuda en herència del seu pare Antonio Planàs Molist.

Claudi Planàs i Armet i Maria Sarratò i Salas, van tenir, com hem dit, dues noies (la gran i la tercera dels quatre germans) i dos nois. Les noies, Maria Eulàlia i Anna van morir a causa de l'epidèmia de tifus

de 1914: l'Anna va morir 13 de novembre 1914 amb només quinze anys i la Maria Eulàlia el 22 del mateix mes, amb 24 anys. Estava casada amb Antonio Marimon i Papasey (mort el 9 de gener de 1931 al poble de Marata) i tingueren dos fills, Antonio i Jesús, malgrat el poc temps que estigueren casats. Els dos nois eren en Claudi Planàs Sarrató (Claudi II), l'hereu, de professió saber viure bé i en José Maria, el tercer dels germans.

El 20 de gener de 1878, es va inaugurar l'enllaç ferroviari internacional pels Pirineus Orientals. Un tren va dur els convidats de Barcelona fins a Portbou, on va tenir lloc la celebració a l'interior de l'estació. Aquesta va ser una gran obra dels Planàs.

Maria Sarratò i Salas, nascuda a mitjans del segle XIX a Barbastro, va emmalaltir greument entre 1877 i 1878. Finalment es es va poder salvar i en agraïment al Senyor, Claudi Planàs Armet, que era molt religiós, va sufragar i construir l'església de Portbou, avui desgraciadament molt abandonada, que va idear l'arquitecte Joan Martorell i Montells. Frederic Marès Deulovol, escultor nascut a Portbou, va ser l'encarregat

Claudi Planàs i Armet va rebre en herència la masia de can Mèlic que des d'aleshores es va conèixer com can Planàs

de reconstruir els caps i les mans de totes les figures exteriors de l'edifici en acabar la Guerra Civil, atès que durant el conflicte van quedar molt malmes. Marès també va ser l'autor de la imatge de la Mare de Déu que presideix l'altar, a l'interior del recinte

Claudi Planàs i Armet, va rebre en herència la masia de can Mèlic a finals del segle XIX, que des d'aleshores es va conèixer com can Planàs (avui Centre Cívic del Guinardó), i tots el terrenys que l'envoltaven. Però a principis de segle XX, es va donar la circumstància que es va començar la construcció de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, just davant de la seva finca i per aquesta raó el 1910 va decidir el trasllat de la seva residència de lleure a un nou edifici luxós de nova construcció en un terreny de la seva propietat al final de l'actual carrer del Dr. Cadevall, en un lloc conegut des d'antic amb el nom de turó de Mèlic.

Parlant d'aquest edifici de 1910, el cerador arquitectònic de l'Ajuntament de Barcelona diu que “es tracta d'un casolot de planta rectangular situat en una gran parcel·la de frondosa vegetació. Té planta baixa i dues plantes pis amb coberta a quatre aigües de teula ceràmica, no visible des de la façana principal ja que està transformada per un coronament ondulat que situa un ornamentat relleu escultòric amb la data de la reforma a manera de capcer. Bàsicament arran de la intervenció de l'any

Una imatge recent de la torre que va construir Claudi Planàs i Armet el 1910

1910, es modificà la façana principal i la impecable tanca d'accés. Pel que fa a la façana principal cal destacar els elements escultòrics realitzats en pedra artificial, que incorporen de forma decisiva el llenguatge modernista. Molt ben executada, la tanca està feta a base de paredat irregular perfilat, aixecat sobre sòcol de pedra -ara pintat-, i emmarcat per maó vist; la carena és un delicat joc de materials: ceràmica policroma i obra vista. La porta d'accés està flanquejada per dos pilars de secció quadrada i coronats per florons". (Casa catalogada com bé cultural d'interès local). Desconexem del cert l'autor de l'obra malgrat que en algun lloc es parla d'un tal Maties Mascaró.

Malgrat no fer vida de barriada (era més que res un estiujant) el 1912 Claudi Planàs i Armet, "il·lustre veí del Guinardó", va ser nomenat soci honorari de l'Associació de Propietaris del Guinardó, segons que va publicar el butlletí que

Detall interior de la torre nova dels Planàs

editava aquesta associació.

Claudi Planàs Armet va morir a la nova torre el setembre de 1914 mentre hi passava els mesos d'estiu, a l'edat de 86 anys i les seves despulles descansen al cementiri de Montjuïc. La seva dona, Maria Sarrato, va morir el 27 de desembre de 1916 a la seva residència del carrer Ali-Bei. Només tenia uns 55 anys.

Com es pot comprovar per les dates de la mort, el pare i les filles van morir en el curt espai de temps dos mesos i la mare, dona de salut delicada, no va suportar una desgràcia tan gran i va morir un parell d'anys més tard, així que només van quedar vius en Claudio i en José María.

Claudi Planàs i Sarrató

Hereu del senyor Claudi Planàs i Armet, era un fill de casa bona que no s'havia hagut de preocupar de res al llarg de la seva vida que no fos mantenir el seus capricis. Era el que es coneixia en l'època com *un bon vivant*. Persona de caràcter seductor, malbaratava els diners amb facilitat, així que, segons fons familiars, es va fondre pràcticament la fortuna de la família.

Conscient de la manera de ser i de fer del seu primogènit, en Claudi Planàs i Armet va testar a favor del seus nets recalcant que fossin *legítims* quan encara ni existien, atès que el fill era solter quan el va redactar. El seu fill (Claudi II) només era usufructuari i no podia ni vendre, ni llogar res del patrimoni familiar sense el consentiment de la resta de la família.

Claudio Planàs i Sarrato, es va casar amb Maria Rosario Fernández i Matheu, i va tenir també quatre fills. Al més gran li van posar també el nom de Claudio (per no faltar a la tradició familiar). La resta eren Francisco, Rosarito i José María. La seva dona, cansada de la seva conducta poc decorosa se'n va separar i va anar a viure a Madrid a casa de la seva família amb els seus fills.

El nom Claudi

Aquest nom és tota una institució en la família Planàs, segons explica Marga Planàs, besneta del senyor Claudi Planàs i Armet. L'advocat de la família (el senyor Tomàs Espuny), a fi de poder-se entendre en el guirigall judicial en el que estava immers i del que n'era culpable Claudio Planàs Sarrato a causa de la venda i lloguer fraudulent d'alguns bens de l'herència familiar, els va classificar d'aquesta manera:

Claudio Planàs Armet	Claudio I
Claudio Planàs Sarrató	Claudio II
Claudio Planàs Fernández	Claudio III
Claudio Planàs Semprún	Claudio IV
Claudio Planàs Glz. de Riancho	Claudio V
Claudio Planàs Martín-Saiz	Claudio VI

Claudi Planàs Sarrató

Claudi Planàs Fernández

Claudi Planàs Sarrató (esquerra) amb els seus fills Francisco i Claudi Planàs Fernández

Dibuix aproximat de la finca de can Planàs quan era ocupada per la Falange

Canvis de propietaris

Com a conseqüència de l'especial manera en que Claudi I va redactar el seu testament, Claudi II, que constantment necessitava diners per a les seves despeses, va vendre irregularment uns propietats de les que no en podia disposar lliurement. En

efecte, tot tenir coneixement del contingut del testament del pare, es va desprendre de la casa familiar d'estiu can Mascaró - can Planàs nou, que va ser comprada pel Dr. Córdoba, pare, en la dècada dels vint, mitjançant escriptura privada, atès que no es va poder fer pública per mor del testa-

ment esmentat. En aquest edifici, el Dr. Córdoba va muntar una clínica per a disminuïts sensorials que encara funciona.

També va llogar la masia de can Planàs, (abans can Mèlic i avui dia Centre Cívic del Guinardó i el camp del Martinenc) a una empresa de nom Canòdromo Club de Catalunya a l'any 1930, els quals van construir-hi una piscina, un canòdrom i d'altres serveis lúdics com un casino a l'interior de la masia, que es van inaugurar en 1931. Quan va arribar la guerra tot va ser requisat per les Patrulles de Control i quan el conflicte bèl·lic va acabar, va ser la Falange qui va requisar la finca. Més tard, el 8 de febrer de 1943, Claudi II els va firmar un contracte per vint anys a raó del pagament de 5.000 pessetes cada mes. A inicis de 1966 es feu un nou contracte amb la Delegación Nacional de Juventudes per un nou període de vint anys amb un lloguer de 342.000 pessetes anuals.

Claudi II va morir l'estiu de 1966 d'un atac de cor a Madrid. Aleshores va ser quan el seu germà José María i els seus fills s'adonaren del que havia passat amb el testament de l'avi. Tot seguint els consells del seu advocat, el senyor Espuny, no van acceptar el testament de Claudi Planàs Sarrató (Claudi II) i van presentar un plet d'al·legacions impugnant les vendes que

Durant la Guerra Civil can Planàs va ser requisada per les Patrulles de Control i, en acabar, per la Falange

havia dut a terme sense el vistiplau de la família, a la fi de declarar la nul·litat tant de la venda de la casa coneguda com can Mascaró i del lloguer dels terrenys i masia de can Mèlic - can Planàs.

Can Mascaró va ser recuperada després d'un plet que va durar dos anys. Claudi Planàs Fernández (Claudi III) i la resta de la família van tornar a vendre la finca i casa a la família del Dr. Córdoba que la van haver de pagar dos cops.

Respecte a can Planàs i els terrenys esportius que ocupa el Martinenc, es va presentar un plet contra l'Estat donat que la beneficiària era la Delegación Nacional de Juventudes. El plet va durar prop de dotze anys i tot just quan els tribunals dictaven sentència a favor de la família Planàs, l'Ajuntament de Barcelona va iniciar els tràmits per aconseguir l'expropiació dels terrenys, per un valor cadastral de 160 milions de les antigues pessetes.

L'expropiació es va a dur a terme de manera amistosa i els descendents de Claudi Planàs i Armet, van poder viure còmodament recordant amb gran afecte el seu avi.